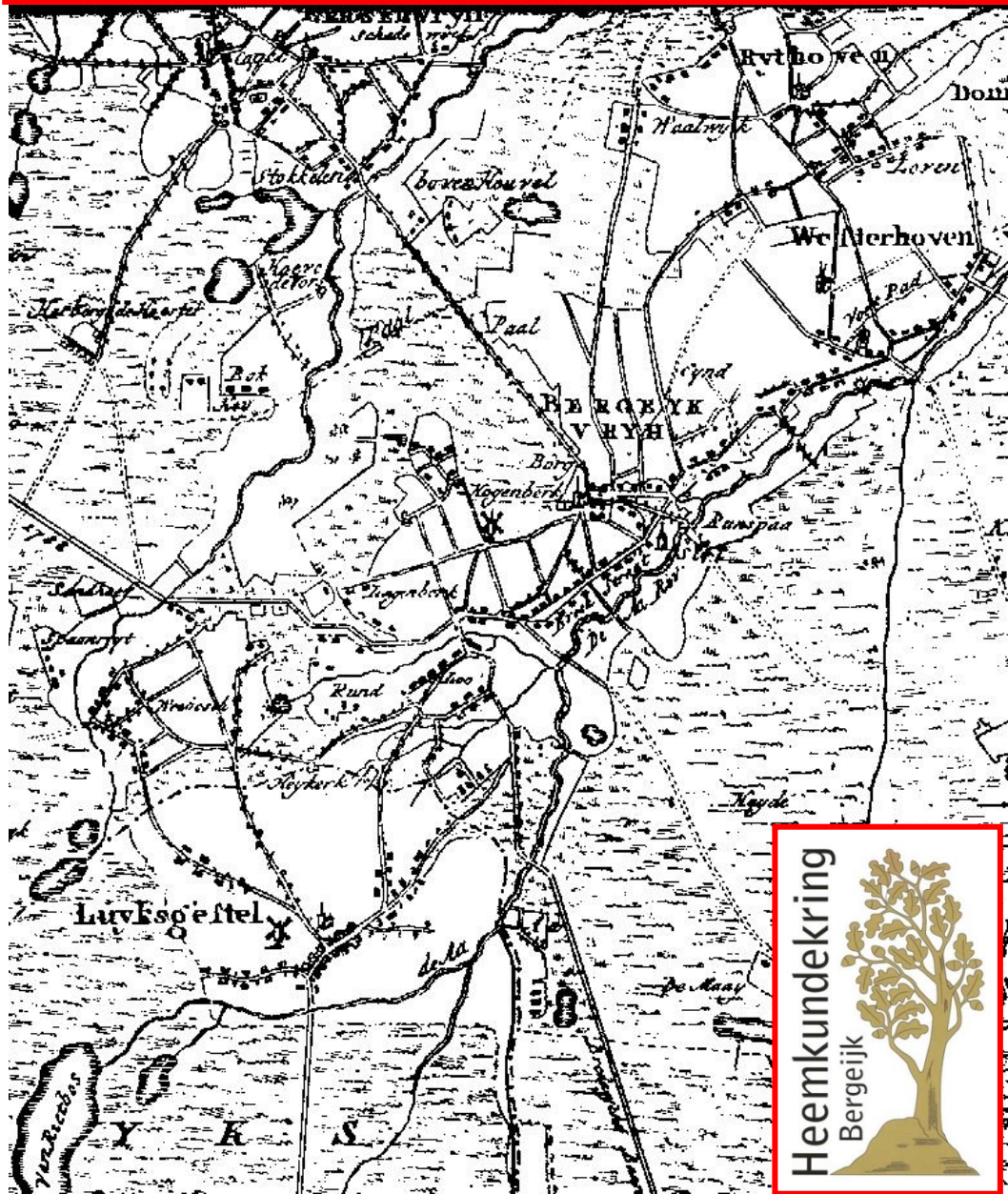

DE KEERSOPPER

Jaargang 16

Nr. 63

september 2021

DE KEERSOPPER

NR 63 september 2021

‘DE TELEFOON, DE TELEFOON!!!’

Van de Reuselse ras-verteller Jaon Jansen weten we, dat zijn moeder volledig van de kook raakte als de in haar woning geïnstalleerde telefoon rinkelde. “De telefoon, de telefoon!!!!” riep ze dan. En ze deed *snel haar schort uit* alvorens de hoorn van de haak te nemen. Leg dat ‘de jeugd van tegenwoordig’ maar eens uit. Die wordt pas zenuwachtig als ze het vijf minuten of langer zonder een ‘*appje*’ moeten stellen. Onze redacteur Ad Tilburgs heeft zich ten behoeve van de vóór u liggende “Keersopper” in de geschiedenis van de telefonie op regionaal niveau verdiept en moest – zo snel is het gegaan – de ene sprint na de andere trekken. Er is ook lichtelijk aanleiding tot nostalgie. Want hoe mooi was het door de zusjes Dory en/of Mieke Muselaers vriendelijk te worden aangespoord met een welgemeend: “Spreekt u maar...”.

En voorts: we weten allemaal dat een begraafplaats haar bezoekers veel leert over het verleden van de gemeenschap die hier haar overleden leden te ruste heeft gelegd. Dat geldt zeker ook voor ‘De Bucht’, waar de overledenen van een kleine maar interessante minderheid van ‘andersdenkende’ Bergeijkenaren hun laatste rustplaats vonden. Jaap Bussing en ondergetekende bundelden hun krachten om de geschiedenis en de betekenis van dit rustieke en bezienswaardige oord in kaart te brengen. Na lezing van dit artikel zult u er wellicht een kijkje willen nemen. De ingang vindt u op De Bucht 11. De redactie wenst u zoals altijd weer veel leesplezier.

Cas van Houtert (eindredacteur)

HOE DE TELEFOON BERGEIJK VEROVERDE.

Tegenwoordig zijn we allemaal razendsnel met mobieltjes en internet. Onze jongste generatie is zó vertrouwd met de smartphone dat zij raar opkijkt als ze hoort dat we het nog niet zo heel lang geleden moesten doen met een toestel waarmee je alleen maar kon bellen door het nummer te ‘draaien’. Een tijd waarin je nog de *hoorn* (?) op de *haak* (?) kon gooien. Maar men ziet ze nog wel, telefoonaansluitingen met drúktoetsen. Maar met een draaischijf?

Sommige ouderen onder ons herinneren zich nog dat ze thuis geen telefoon hadden en voor een telefoongesprek naar het postkantoor moesten. De kantoorhouder van Bergeijk was Jan Muselaers. Zijn kantoor had een wachtkamer met een afgeschermd ‘openbare telefooncel’. Hier kon je met tussenkomst van een telefoniste het gewenste telefoongesprek voeren. Zij verbond je door. Als dat gelukt was zei ze: ‘Spreekt u maar’.

Telefonistes in het oude postkantoor van Bergeijk: dochters van kantoorhouder Jan Muselaers, de zusjes Dory (vooraan, met bril) en Mieke.

*Telefoniste telefoonzaal Eindhoven circa 1967
(Gonnie van Rens 1949-2019)*

De allereerste telefoonverbindingen kwamen dus tot stand met tussenkomst van een telefoniste. Een telefoontoestel had een slinger en als je daaraan draaide kreeg je met haar een verbinding. De telefoniste bediende een zogenaamde koordenpost. Daarop werd de verbinding fysiek tot stand gebracht door de juiste koorden in de juiste aansluitingen te steken.

“Ik weet nog goed dà we tous ginnen tillefoon haon en as we iemus moeze belle dan konde gè mee oew fietske naor ut postkantoor. Dur konde ut nummer opgève aon un juffrouw die dan wa pinnekus mee un draojke ergus in deuwde en dan konde in un huukske praotte mee iemus anders.” Zo lezen we in ‘Èrremoei troef’, door Gerard de Brouwer, in Keersopper 16 (maart 2010).

Uit deze tijd stammen soms nu nog gebezigde uitdrukkingen als *“Ik ben verkeerd verbonden”* en *“Iemand aan de lijn hebben”*. *“Er werd opgehangen”* als men het gesprek beëindigde.

Waar kon je de nodige telefoonnummers vinden? Eerst in een landelijke telefoongids. Later, toen het land was verdeeld in telefoondistricten, kwamen er regionale telefoongidsen, zoals die van het telefoondistrict 's-Hertogenbosch. Vanaf 1930 kwamen er netnummers, waarmee het mogelijk werd zelf naar abonnees in andere plaatsen te bellen. En er kwamen nieuwe series netnummers: zoals in onze regio Eindhoven 040, Valkenswaard 04902, Eersel 04970, Luyksgestel 04974, Bergeijk 04975 etc.

In 1995 vond de laatste grote verandering plaats. Tijdens de zogeheten 'Operatie Decibel' werden alle gewone telefoonnummers tiencijferig. Zocht je naar het telefoonnummer van iemand van wie je wel wist dat hij of zij een telefoonaansluiting had maar het juiste nummer niet kende, dan kon je dat opvragen en er desgewenst mee worden doorverbonden. Er was namelijk een adres waar alle actuele telefoongidsen van het land konden worden geraadpleegd. Dat ontstond in 1964 toen de toenmalige PTT het (gratis) informatienummer 008 introduceerde. Door 008 te bellen kreeg je een regionale telefoonzaal aan de lijn waar de telefonistes alle telefoongidsen onder handbereik hadden.

Een ander informatienummer was in die tijd 002. Dat nummer kon men bellen voor de exacte tijd. Op 003 kon men het actuele weerbericht beluisteren. En 007 om de hulp van de storingsdienst in te roepen.

In onze regio kwam men bij het bellen van 008 uit op de telefoonzaal in Eindhoven. Aanvankelijk op de Keizersgracht, later op de Prof. dr. Dorgelolaan.

Bergeijk in telefoonboeken

In 1915 verscheen een ‘naamlijst van den telefoondienst’, uitgegeven door het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie. Een boekwerk van heel dun papier met zo’n 750 bladzijden. In deze landelijke gids waren per gemeente alle telefoonabonnees vermeld.

De gemeente Bergeijk stond er in 1915 ook in. Bergeijk telde toen maar één abonnee. Dat was de sigarenfabrikant Aarts. Hij had het telefoonnummer 1. Het gaat hier om Fried Aarts (1862-1915), sigarenfabrikant met het merk Willem III.

BERGEIJK. (Hulptelefoonkantoor.)

Diensturen: Werkdagen: van 9.— vm. tot 1.— nm., van 2.— nm. tot 3.— nm., van 6.— nm. tot 7.— nm. Zon- en Feestdagen: van 8.— vm. tot 9.— vm. (Ook op Nieuwjaarsdag).
 Eene openbare spreekcel is gevestigd in het Hulptelegraafkantoor.
 Een publick telefontation voor lokaal, interlocaal en internationaal verkeer is gevestigd in het perceel van den heer Jaac Maas, B. no. 49, 't Loo.

<p>3 Coöp. Stoomzuivelfabr. „St. Bernardus”,</p> <p>4 Grinten, Gebrs. v. d., Sigarenfabrikanten.</p>	<p>2 Maus, Jacq., Publick telefontation, 't Loo B. no. 49.</p> <p>.... Rijkstelegraafkantoor, (1)</p>	<p>.... Telegraafkantoor, (1)</p> <p>1 Veldhoven, F. v., Sigarenfabrikant.</p> <p>(1) Aan te vragen: „Rijkstelegraaf”.</p>
--	---	--

Drie jaar later, in 1917, telde Bergeijk al vier telefoonnummers:

Het telefoonnummer 1 staat dan op naam van Frans van Veldhoven (1880-1930). Hij kwam van Valkenswaard en had met zijn compagnon Van der Heijde in 1916 de sigarenfabriek van Fried Aarts overgenomen. En meteen

ook het telefoonnummer. Na het overlijden van Frans van Veldhoven blijft telefoonnummer één nog 4 jaar op zijn naam in de gids staan.

Veldhoven, F. v. Sig.fabr.	1
Verhees, P. J. Café-Rest.	13
Vlerken, F. v. B 31	24
Vonderen & Zn., J. v. Schilder, 't Hof	34
Weverij de Ploeg	11
Woerkom, Th. v. Manuf. en aanverw. art., A 82	29
Zusters Ursulinen 't Hof	26

Een deel van de telefoonlijst 1934

Maar in de gids van 1935 ontbreekt ineens nummer 1.

De Bergeijkse sigarenfabrikant Gust Driedonkx voerde in die tijd het

Bergeijk. ▲ Zie bladz. 5.	
Diensturen: Werkd.: 8—13, 14—20. Z. en Fd.: 8—9. § Zie bladz. 5.	
Aarts, P. G. J. Burgemeester v. Luykgestel	19
Aarts, S. W. 't Hof	25
Alewijns, Joh. El. techn. bur. en radiob.	32
Boerenbond Bergeijk 't Loo Zaakvoerder P. J. Kanen	36
Bottram v. Deyck, J. M. Rijwielh. en autoverh.	27
Burgmans Kuykens, C. G. Aann., A. 302a	42
Buytels, F. Gar. en winkel, Broekstr. 304	21
Coöp. Stoomzuulfabr. St. Bernardus	§ 3
Cruysen, R. v. d. Bierbrouweij, A 136	28
Daris Jzn., J.	31
Deyck, W. v. Banketb., Hof A 134	9
Doveren, J. v. Veeverloek., A 167	44
Driedonkx, Wed. P. E. Sigarenfabr. Gemeentehuis	7
Grinten, Gebr. v. d. Sig.fabr.	4
Gijsber Bijnen, W. C. Sig.fabrik.	40
Gijsbers v. Berkel, C. Sig.fabrik.	20
Herk, A. J. v. Vrachtr. en steenkolenh., Blindstr. A 20	46
Herk, P. J. C. v. Veeh., Broekstr. 319	39
Hoyneck v. Papendrecht, A. Arts	§ 8
Keyzer-de Rooy, Jules J. Berkenhoeve	§ 49

telefoonnummer 37.

Na zijn overlijden in

1927 kwamen de

fabriek én zijn

telefoonnummer op

naam staan van de

weduwe. In 1936

kregen ze het voor

elkaar om het

vrijgekomen nummer

één op haar naam te

krijgen. En zo sierde

daarna jarenlang dit

bijzondere

telefoonnummer haar

naam.

naamlijst 1936

Weer later zou haar zoon (Jan Driedonckx) dit gemakkelijk te onthouden nummer overnemen. Hij adverteerde er zelfs al mee in 1937:

J. Driedonckx
Vert. van de N.V. Verz. Mij.
„ST. PETRUS” — UTRECHT
Sluit alle verzekeringen.
Bergeijk - Tel. 1
PATRONAATSTR. A 174c

Bergeijk zat al volop in de tweecijferige telefoonnummers toen de omliggende gemeenten het nog moesten doen met abonnees met een ééncijferig nummer. Dat was nog zo in 1930:

Luijsgestel.
Diensturen: Werkd.: 8½—12, 14—15,
18—19. Z. en Fd.: 8—9. § Zie blz. 5.
Grootel, L. W. v. Molenaar, Dorp-
str. A 78a 2
Poppel, F. A. v. Smederij en rijwielh. 3
Ven, W. v. d. Pastoor, R.K. Pastorie § 1

Westerhoven.
Diensturen: Werkd.: 8½—11, 14—16,
17½—19. Z. en Fd.: 8—9.
Chemische Fabr. en Groothandel,
Maco 3
Coers, C. Gross. in gedist., wijn en
likeuren, bierh. 5
Kwinten, A. Zand, steenen, steenk.,
exped. 4
Rijkstelegraafkantoor.
Schellens, C. Zaakvoerder N.C.B. 2
Ster Bakkerij 6
Zuivelfabr. St. Isidorus 1

20 Jaar later, in 1950, telde de telefoongids onder het kopje *Bergeijk* al bijna 100 telefoonnummers. Op één uitzondering na bevatten alle abonnees een toevoeging als bakker, brandstoffenhandel, arts, naaimachinehandel, café, expediteur, schilderbedrijf, slagerij, zaalhouder, pastoor etc. Mensen

du die beroepshalve een telefoonaansluiting nodig hadden. Ook is dan nummer 1 nog in gebruik. Bij Jan Driedonkx.

De eerste particuliere telefoons waren statussymbolen en hadden in de jaren vijftig en begin jaren zestig vaak een sociale buurtfunctie. Zoals de burens later kwamen kijken

naar de televisie, zo kwamen ze ook opbellen. De eerste telefoons, van die prachtige zwarte bakelieten toestellen, kregen ook geen plaats in de

van menige milieuactivist en leidde er in 2018 toe dat de papieren telefoonids werd opgeheven.

Telefoonnummers kon je niet alleen vinden in telefoonboeken maar ook in advertenties, op briefpapier en ander drukwerk, zoals:

COÖPERATIEVE STOOMZUIVELFABRIEK

BOTER

„ST. BERNARDUS”

GECONDENSEERDE MELK
MELKPOEDER

TELEGRAM-ADRES:
ZUIVELFABRIEK BERGEIJK

TELEF. INTERC. No. 3

POSTREKENING No. 17840

Directeur: J. PAULUSSEN

GERECHTIGD TOT HET VOEREN VAN HET RIJKS BOTER-CONTROLEMERK, WET VAN 17 JUNI 1905 (Staatsblad No. 213)

Het Centrum 17-12-1921

Handelaren in Melkproducten.
Vraagt offerte in melkpoeder en
gecondenseerde melk aan bij
Coöp. Stoomzuivelfabriek
„ST. BERNARDUS”
Bergeijk • Telefoon No. 3

Coöp. Stoomzuivelfabriek
„ST. BERNARDUS” te Bergeijk
Tel. No. 3.
Prima Zuivelproducten
BOTER. MELKPOEDER.

16
ka
Jan
gel
ka
bec
f 4
pri

WEET U, dat thans de mooiste tijd is om jonge kippen aan te schaffen? L 2718

WEET U, dat, wanneer U thans onze jonge kippen koopt U verzekerd is **winterlegsters** te hebben?

WEET U, dat 't beste en vertrouwdsste adres is:

HOENDERPARK 'T LOO
bij **Bergeijk** N.-Br. Tel. No. 2

Broed: Mei f 2,00, Apr. f 2,25.
Emballage 20—25 stuks vrij.
Levende aankomst gegarandeerd.

1926

Huismoeders

Besteedt uw kermisgeld goed en koopt een **Electrisch geschenk** of neemt een aansluiting op de

Bergeijksche Radio-Centrale

Beleefd aanbevelend,

Joh. Alewijns

Elec. Techn. Bureau
BERGEIJK - Tel. 32

**J. M. BOTTRAM-
VAN DIJCK**

Agent Raleigh, Fongers, Veeno en Burgers E.N.R. Rijwielen.

**AUTO VERHUUR- EN
REPARATIE-INRICHTING**

Bergeijk - Tel. 27

1937

„**MOTORKLEEDING**”. - Onze lederjassen zijn beter in kwaliteit, zonder fouten; Bruine vanaf f 19.— — Mooie modellen, goedkooper dan elders. — Jos. Rijnders, **Bergeijk**, Telefoon 15. 3565

1932

Er is geen twijfel mogelijk, er is veel veranderd op het gebied van telecommunicatie. Wat vroeger analoog was, is tegenwoordig bijna allemaal digitaal. Een telefoon is nu een apparaat dat voor allerlei doeleinden gebruikt kan worden. Maar ook achter het oorspronkelijke gebruiksdoel, simpelweg bellen, schuilt tegenwoordig een totaal andere techniek.

Vanaf 2009 verschijnt de smartphone steeds vaker in het straatbeeld. En niet alleen om te 'telefoneren'. Maar dat is een ander verhaal.

Ad Tilborghs

MAN (29) GESIGNALEERD ZONDER TELEFOON

Op het station in Almelo is vanochtend een man aangetroffen zonder mobiele telefoon. Wat de man precies mankeert is onduidelijk.

Zieer.nl

DE BUCHT: EEN DODENAKKER MET EEN APART KARAKTER

Dat Bergeijk 't Hof geen twee maar drie begraafplaatsen rijk is – twee ‘katholieke’ en één protestantse – is waarschijnlijk wel in brede kring bekend. Maar lang niet iedereen zal de laatstgenoemde ook weten te vinden. Gezien de algemeen geldende opvatting dat begraafplaatsen veel leren over het verleden van de daar in eeuwige rust verkerende gemeenschap is dat jammer. Om meer dan een reden is de protestantse begraafplaats ‘De Bucht’ een bezoek waard.

‘De Bucht’ heeft namelijk een eigen karakter, een eigen geschiedenis en heel aparte sfeer. Die leren inderdaad veel over het verleden (en wellicht ook het heden) van de in ondertal verkerende ‘andersdenkenden’ in Bergeijk. En afgezien daarvan: de begraafplaats is, in de periferie van het drukke dorp, een oase van rust. Zij is gestoffeerd met vier monumentale bomen: drie meer dan honderd jaar oude beuken en een eik van hetzelfde kaliber. De beuk rechtsachter in de hoek stond er al

toen het terrein voor de begraafplaats werd aangekocht en is wellicht de oudste nog levende ‘bewoner’ van Bergeijk.

‘De Bucht’ kent geen half verharde, keurig aangeharkte paden en geen plantsoen-achtige gazons. Het was een weiland... en een weiland is het gebleven. Grasland dat periodiek door vrijwilligers in toom moet worden gehouden. Slechts een deel van de wei is als begraafplaats in gebruik en dat zal, gezien het lage tempo van de daar rustende bevolking, voorlopig wel zo blijven. Het gras is overal de baas, zelfs in de ‘tuintjes’ van de niet met zerken bedekte graven. Dat geeft het geheel een landelijke uitstraling.

In 1812 kreeg de kleine protestantse gemeenschap, dank zij een royale subsidie van koning Lodewijk Napoleon (6.000 gulden) een eigen kerk. Maar plaats (en geld) voor een eigen begraafplaats was er niet. Geen nood: de protestanten begroeven hun dierbaren al lang en zonder problemen op

het inmiddels officieel weer ‘katholiek’ geworden kerkhof bij de Hofkerk. Ze hadden daar al vóór 1800 een eigen gebiedje, door een paadje gescheiden van de katholieke graven. Een halve eeuw later deed niettemin de behoefte aan een eigen begraafplaats zich voelen. In 1862 zag de leiding van de nog altijd kleine protestantse gemeenschap kans in die behoefte te voorzien door aan De Bucht een terrein te kopen. Het ging om een weiland dat via een erfenis in bezit was geraakt van de Bergeijkse dienstmeid Maria de Louw. Die is, naar verluidt, van de transactie niet rijk geworden. Zij verhuisde later naar Veldhoven, waar zij als armlastige alleenstaande te boek stond. Het ging dus om een weiland. Groter dan strikt nodig was – dat is nog altijd te zien – maar dat was geen bezwaar. Er hoefden in elk geval in de lange geschiedenis van De Bucht nooit graven geruimd te worden. De naam ‘De Bucht’ staat voor het Kempisch meervoud van ‘Bochten’. Niemand minder dan de legendarische *heemkundige avant la lettre* Meester Panken liet er zijn licht over schijnen. “Bochten zijn hier hoge, meestal schrale of niet zeer vruchtbare akkers met aarden wallen die met eiken schaarhout bezet zijn, omringd.” Panken zou de ontwikkelingen op de begraafplaats intensief volgen en in kaart brengen. Ook hier toonde hij zich weer een interessante waarnemer.

Vóór er op ‘De Bucht’ begraven kon worden, moest er natuurlijk wel een en ander geregeld worden. Er kwam dus, in 1863, een reglement. En ruim tien jaar later een tweede versie. Het deel van de wei dat als begraafplaats in gebruik zou worden genomen, werd in drie delen opgesplitst. Die delen werden weer in percelen verdeeld en te koop aangeboden. Gunstig gelegen en daarom dure percelen voor de elite, minder dure voor welgestelde burgers en goedkope voor de minder bedeelden. Voor nabestaanden die niets te besteden hadden, werd een apart gebiedje ingericht. Zo ontstond een geheel dat door rangen en standen bepaald werd. De elite kreeg de beschikking over percelen die destijds het dichtst bij de ingang lagen. De graven daar zouden als blikvanger gaan fungeren. Later zou de ingang naar andere kant, de achterkant dus verplaatst worden. Maar dat deed aan het aanzien van de hogere standen geen afbreuk.

De in de verkoop komende percelen verschilden in omvang en uiteraard ook in prijs. Een groot perceel dat plaats bood aan tien graven ging van de hand voor f. 25 gulden en had een looptijd van 25 jaar. Een half perceel, dat plaats bood aan vijf ligplaatsen, kostte f 14,-, ook voor 25 jaar. Drie ligplaatsen kostten f 10,- ; één ligplaats f 5,- . Vastgelegd werd dat ook plaatsen zouden worden ingeruimd voor geen geld bezittende overledenen. Zij hoefden niets te betalen. Ook het loon van de grafdelvers werd aan de rangen en standen van de overledenen gekoppeld. Het graven van een ‘duur’ graf kostte f 2,50. Een goedkoop graf (even groot en even diep) bracht de delver één gulden op. Als de nabestaanden niets te besteden hadden, betaalde de kerk f 1,- aan de grafdelver.

In de rangen van de elite vormde ‘de dynastie’, van de Van Galens een klasse apart. Zij speelde bijna een eeuw lang – van 1807 tot 1897 – een hoofdrol in de Bergeijkse gemeenschap. Op de katholieke begraafplaats

hadden hun graven al hoge ogen gegooid. Op ‘De Bucht’ kwamen zij met onmiddellijke ingang op de eerste rang terecht. Zij waren trouwens ook de gangmakers bij de oprichting geweest. Als *Pater Familias* fungeerde Antonie van Galen, die we gemakshalve maar Antonie I zullen noemen. Hij was niet alleen notaris, maar van 1815 tot 1823, na de ‘Franse tijd’, ook burgemeester van Bergeijk. Hij werd nog op het katholieke kerkhof begraven. Antonie I was de bouwheer van de markante villa op Hof 63 die tot op de dag van vandaag de entree tot ‘Bergeijk Centrum’ markeert. Daar zou een imponerende reeks notarissen onderdak vinden. Antonie I was op 5 augustus 1767 in Terheijden geboren. Hij debuteerde in onze regio als klerk van de stadhouder van Kempenland. Later werd hij zelf tot stadhouder benoemd, en wel door de Staten Generaal, die middels een nauwgezet onderzoek hadden vastgesteld dat hij ‘de *waare christelijke gereformeerde godsdienst* was toegedaan. In 1807 benoemde koning Lodewijk Napoleon hem tot notaris in Bergeijk. Een functie die hij langdurig en ‘zonder haperen zou vervullen. In 1815, toen de Fransen de aftocht bliezen, werd hij herbenoemd als burgemeester van Bergeijk. Notaris én burgemeester bleef hij tot zijn dood in 1832. Als burgemeester werd hij opgevolgd door Theodorus Maas (die ‘regeerde’ van 1832 tot 1848) en als notaris door zijn zoon Leendert.

De eerste Van Galen die op De Bucht terechtkwam was Antonie III, zoon van Leendert van Galen, ook notaris, en gehuwd met Maria Esther Hirzel van Kempen. Hij hield, nadat het notariaat in Bergeijk tijdelijk was opgeheven, kantoor in een nog bestaande villa Dommelen, waar hij in 1908 overleed. Zijn zwager, Johannes Augustus Sperna Weiland, gehuwd met zijn zus Catharina van Galen, met wie hij het kantoor in Dommelen had gedeeld, was hem op 1902 in de dood voorgedaan. Met deze korte opsomming maken wij kennis met de ‘bewoners’ van de meest markante graven van De Bucht, gelegen binnen de ietwat frivole langwerpige tuinhekjes.

Meester Panken was aanwezig bij de ter aardestelling van Maria Esther Hirzel van Kempen, de echtgenote van Antonie III. “Hare begrafenis op ’t protestantsch kerkhof had plaats onder enen toevloed van familie, bekenden en belangstellenden. De burgemeester der gemeente wilde bij het

graf eene korte rede over de verdiensten dezer voortreffelijke vrouw houden, doch wegens zijne ongesteldheid durfde hij zich niet mede naar den doodenakker te begeven en verzocht mij hierom in 't sterfhuis met aandrang hem te vervangen, hetwelk ik afsloeg. Ook de predikant zeide, bij het verlaten van den lijkstoet uit het sterfhuis (wegens zwakheid) niet mede te gaan. Toen de stoet in het sterfhuis terug gekeerd was, sprak hij eenige toepasselijke woorden. “

Op 9 maart 1880 werd het stoffelijk overschot van Pieter Carel Jan van Galen aan de dodenakker aan De Bucht toevertrouwd. Hij was de zoon van Antonie van Galen III, werd, zoals was te verwachten, notaris en later tevens burgemeester van Bergeijk. Was gehuwd met Jacoba Anna Gertruda Reijers die na haar dood aan zijn zijde te ruste werd gelegd. Over deze Van Galen steekt Meester Panken in zijn dagboek langdurig de loftrumpet. “Hij was, evenals zijn drie broers en twee zusters geboren in de fraaie woning door zijn vader gebouwd in 1804, waartegenover 1812 de Protestantsche kerk is opgericht. Nadat Pieter van Galen van de kostschool in het ouderlijk huis te Bergeijk was wedergekeerd, hielp hij zijn vader en later zijn broer Leendert voornamelijk in hunne schriftelijke bezigheden als Notaris, Secretaris enz. In 1839 werd hij gemeenteontvanger en in 18.... Notaris te Geldrop waar hij als zoodanig weinig te doen had en hierom ook andere zaken bij de hand nam, welke hem evenwel geen profijt hebben aangebracht. Hij volgde zijn broeder in Bergeijk op als Notaris en heeft in die betrekking steeds grote gunst en gevolgelijk aanmerkelijk voordeel genoten, zodat hij een druk kantoor had. Altoos toonde hij zich nederig, arbeidzaam, liefderijk, behulpzaam en ordelijk. Veelzijdig was zijn geest, gaarne strekte hij tot leidsman en raadgever. Voorstander van onderwijs, muziek, landbouwverenigingen, kunstwegen en alles wat tot nutte strekte, stond hij vaak aan het hoofd van een commissie, vergadering, enz. Bijzonder ijverig heeft hij immer gearbeid als lid, kerkvoogd, enz. niet alleen van de Hervormde Gemeente van Bergeijk, maar ook voor de gezindte in het algemeen. Toch moest men hem verdraagzaam en onpartijdig in het godsdienstige noemen. Door eene wijze matigheid heeft hij mogelijk vele jaren aan zijn leven toegevoegd, hij bezat een lange,

bleeke, magere gestalte en de gave, om steeds bedaard en bestendig te wezen. Men zou hem zelfs op dit punt als een type woelige en lastige mensen tot voorbeeld kunnen voorstellen.

Al de genoemde deugden en hoedanigheden deden hem de algemeene achting en aanzien verwerven. Zijn geluk werd echter in de laatste jaren door zwakte en ziekte, daarenboven nog langer, wegens ergerlijke onmin en afgekeerdheid met zijne tweede vrouw, vergald, zoodanig dat ze wederzijds groote moeite en kosten – doch vruchteloos – hebben aangewend, om zich wettig te doen scheiden. Zijne vrouw, met wie hij onder huwelijksvoorwaarden zich verbonden had, bewoonde, sinds vele jaren schier alle vertrekken van hun fraaie huis, terwijl hij zich met 2 kamers van het kantoor en ene slaappleats etc. behield.”

Een heel bijzondere Van Galen die op de Bucht zijn laatste rustplaats vond, was Pieter Cornelis van Galen, geboren te Bergeijk op 15 februari 1848 en, 61 jaar oud, overleden op 12 december 1909. Hij had carrière gemaakt in het Oost Indische leger waar hij het tot kapitein had gebracht. In zijn nadagen was hij getrouwd met de weduwe van zijn broer Antonie, Maria Johanna Vermeire. Gezien de lamentele gezondheid van de bruidegom werd het huwelijk niet op het gemeentehuis maar, met dispensatie dankzij de burgemeester, in zijn woning gesloten. Drie maanden nadien gaf hij de geest en werd hij op De Bucht begraven. Uiteraard behoort zijn graf tot de blikvangers. Het is omsloten door een hekje en bekroond met een obelisk. Een van de twee obelissen die De Bucht rijk is.

De laatste Van Galen die postuum zijn weg naar De Bucht vond is Adrianus, geboren te Bergeijk in 1843 en leerlooier van beroep. Hij was tevens de laatste bewoner van het ouderlijk huis in Bergeijk. Per testament regelde hij dat zijn huis en alles wat daarbij hoorde zou worden beheerd door de Van Galenstichting en als herstellingsoord zou dienen voor zieken die rust en gezonde lucht nodig hadden. De stichting zou worden bestuurd door Nederlands Hervormde dominees van Bergeijk, Valkenswaard en Eindhoven.

De Van Galens hadden ook de hand in de komst van De Ploeg naar Bergeijk, wat hen door de overwegend katholieke inwoners van de gemeente niet in dank werd afgenomen. Want De Ploeg was van huis uit een lichtelijk anarchistische en atheïstische beweging die in God noch gebod geloofde en daarom op de omschrijving *bolsjewistisch* getrakteerd werd. In de katholieke volksmond stond het nieuwe kerkhof ook al gauw als *bolsjewistisch* te boek.

Aandacht verdient ook het graf van Johanna Mathea Ernasta van Galen en haar echtgenoot Jeremias Agatus Theodorus Sperna Weiland. Johanna was de dochter van Pieter Carel Jan van Galen. Haar man, de zoon van Jan Sperna Weiland, een tabaksverkoper uit Dongen. Jeremias Sperna Weiland werd in 1868 dominee in

Bergeijk. Later werd hij dominee in Dongen. Daar stierf na tien gelukkige jaren zijn vrouw. Zij had de wens te kennen gegeven temidden van haar familie op De Bucht begraven te worden. Op 16 september 1891 vond daar de begrafenis plaats. Meester Panken was er bij en noteerde het volgende in zijn dagboek. “Haar lijk, in een rouwwagen uit Dongen vertrokken langs openbare Rijkswegen, arriveerde des voormiddags 10 ure aan de schutsboom te Bergeijk. Hier stonden de hervormde ledematen en eenige Katholieken, volgens verzoek, die ten getale van 22 den lijkwagen tot aan de begraafplaats volgden. De schoone lijk-kist werd door 6 personen langs den zeer korten afstand van de weg in het graf gedragen, hetgeen daags te voren gemetseld was. Op de kist lagen twee kransen als gedachtenis door hare kinderen. Van de vijf waren een jongen en twee meisjes overgekomen, behalve hun vader die aan het graf eene hartelijke dankzegging had uitgesproken: zijn broeder, te Valkenswaard wonende.

Behalve de koetsier was met den lijkwagen een doodgraver uit Dongen overgekomen, die met zijn collega alhier bij de begrafenis hielpen, waarbij vele nieuwsgierigen tegenwoordig waren.”

Het meest in het oog lopende monument komt toe aan de arts en socioloog dr. Pieter Adriaan Barendsen. Hij werd in 1876 in Zeist geboren en vestigde zich na zijn studie in 1903 als jong en veelbelovend arts in Bergeijk, waar een vacature was ontstaan door het

overlijden van dokter Duchateau. Bergeijk stal zijn hart met een klinkende serenade door de *Echo der Kempen*. Hij ontpopte zich als een dorpsarts van allure, sociaal bewogen en zeer betrokken bij de ‘gewone mensen’. Die wisten hem te vinden, in tegenstelling tot de elite, die hij geselde met scherpe verwijten omdat zij naliet de nodige hygiënische voorzieningen te treffen en haar kas spekte met clandestiene jeneverstokerijen. Hetgeen hem veel tegenwerking en smaad opleverde. In 1917 nam hij de wijk naar Velzen, waar hij promoveerde op het spraakmakende proefschrift *Het oude Kempenland*. Ook daarin kreeg de elite het stevig voor de kiezen. Na zijn dood in 1939 werd hij, op zijn uitdrukkelijke wens, op De Bucht begraven. De ‘gewone mensen’ waren hem niet vergeten maar brachten met dubbeltjes en kwartjes het kapitaal bij elkaar dat nodig was om hem het monument te geven dat hij verdiende: een bakstenen bank, symbool van de zetel die voor hem klaarstond in het hiernamaals. Het kreeg een plaats op de kop van de begraafplaats en doet, of men het leuk vindt of niet, uit de verte sterk aan een rustaltaar denken....

Ook naoorlogse generaties uit protestantse of andersdenkende kringen zijn rijkelijk op De Bucht vertegenwoordigd. Verscheidene namen komen – *en groupe* ingedeeld – geregeld voor. Van Wijk bijvoorbeeld, Verhoeven, en – last but not least –

Verhagen. Van de familie Verhagen noteren we Antonie Verhagen, zijn vrouw Augje Maria van Vugt, hun zoon Jan Verhagen en kleinzoon Toon Verhagen, met zijn echtgenote Sijke van Wijk. De familie was door de Maatschappij van Welstand naar Bergeijk gebracht en daar gehuisvest in de kapitale boerderij die wij tegenwoordig als Teutenhuis kennen. Toon Verhagen is de bekendste telg uit dit spraakmakende geslacht. Hij was van 1962 tot 1978 raadslid in Bergeijk en van 1970 tot 1978 wethouder. Veel Bergeijkenaren kenden hem beter als Toon van Karel Lamm. Karel Lamm zelf is ook op de Bucht present.

Tenslotte: een vreemde vogel siert het graf van de befaamde Bergeijkse architect en (plaatselijke actieve) politicus Ton van der Sande: een martiale, uit de kluiten gewassen en ook om andere redenen in het oog lopende arend. Hij is de rust zelve, maakt geen aanstalten om op te vliegen en zich op een prooi te storten. En ook de twee dikke kikkers achter zijn rug doen geen vlieg kwaad. Zij rusten in vrede. Zoals dat hoort op een dodenakker.

*Jaap Bussing
Cas van Houtert*

Bronnen:

- W.L.P. Coolen: Op den Rösheuvel
- Reglement Protestantse Begraafplaats te Bergeijk (1874)
- P.N. Panken Dagboeken
- Anét Saal, Late lijkrede voor Piet Barendsen
- Jaap Bussing: Historie van de protestanten in het katholieke Bergeijk
- *Alle foto's zijn gemaakt door Martien Veebens op 7 september 2021*

IN DIT NUMMER

‘DE TELEFOON, DE TELEFOON!!!’

Cas van Houtert

pag. 1

HOE DE TELEFOON BERGEIJK VEROVERDE.

Ad Tilborghs

pag. 2

DE BUCHT: EEN DODENAKKER MET EEN APART KARAKTER

Jaap Bussing / Cas van Houtert

pag. 13

Redactie: info@heemkundekringbergeijk.nl
*Cas van Houtert, Jaap Bussing, Ad Tilborghs en
Martien Veekens (tevens vormgeving en productie
in samenwerking met Cees van Thoor)*

Gratis voor leden van de Heemkundekring Bergeijk
Losse nummers: € 4,00 per stuk

ISSN: 2213-820X